

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: De Grand Tour. Interview met Sabien Onvlee, Bram Mellink en Vera Strijdhorst

Auteurs: Pim Storm en Didi van Loenen

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 48.2, pp. 42-48.

© 2026 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

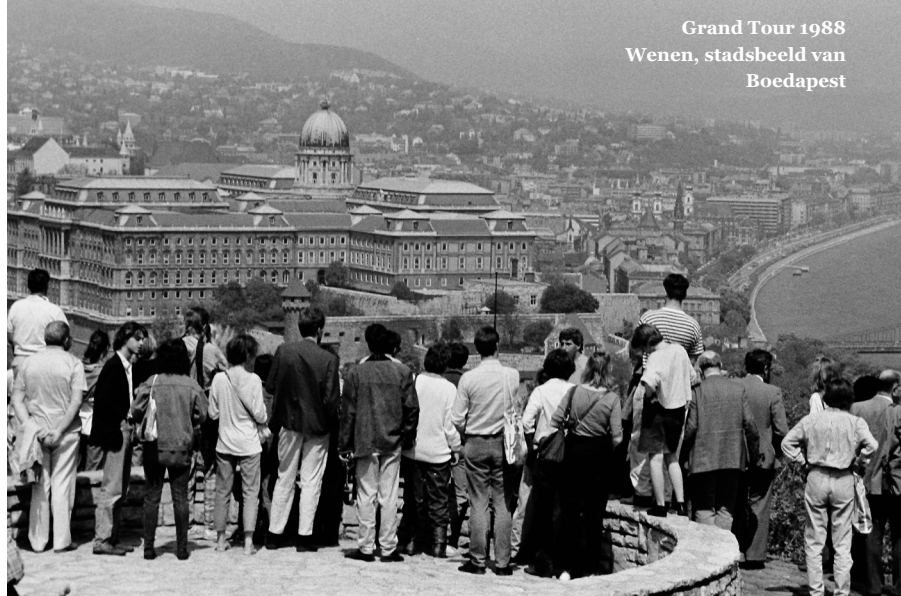
e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

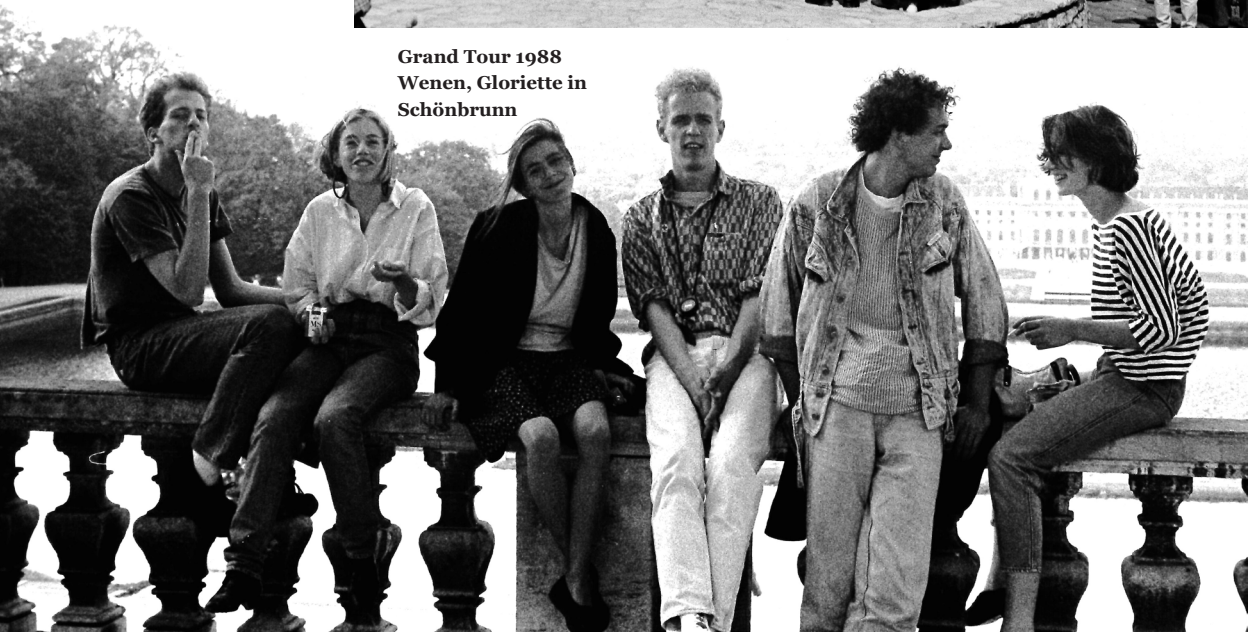

Grand Tour 1988
Wenen Boedapest,
Foto's door Jeroen Prins

Wenen, busrit

Grand Tour 1988
Wenen, stadsbeeld van
Boedapest

Grand Tour 1988
Wenen, Gloriette in
Schönbrunn

DE GRAND TOUR

INTERVIEW MET SABIEN ONVLEE, BRAM MELLINK EN VERA STRIJDHORST

Pim Storm en Didi van Loenen

Jaarlijks organiseert een commissie van studenten aan de Universiteit van Amsterdam de Grand Tour: een reis naar de randen van Europa. Zo'n dertig studenten verdiepen zich een heel semester in de geschiedenis, cultuur en politiek van een regio, die ze vervolgens ruim twee weken met elkaar, een docent en een regio-expert bezoeken. Op 22 november 2025 vond de reünie plaats. Meer dan dertig lichten Tourders haalden herinneringen op over landen die soms niet meer te bereizen zijn of zelfs niet meer bestaan. Drie van hen spraken met Skript. Sabien Onvlee was betrokken bij de eerste reizen en de oprichting van de Grand Tour. Bram Mellink begeleidde het vak van 2018 tot 2023. Vera Strijdhorst ging in 2024 mee naar Georgië en Armenië en zit sindsdien in de commissie die de reis organiseert. Ze vertelden over de geschiedenis van deze reizen, hun persoonlijke ervaringen en de waarde van de Grand Tour.

Van reis naar vak

De Grand Tour begon niet als vak. De eerste studentenreis, een voorloper van de Grand Tour, vond plaats in 1987, vertelt Onvlee. 'Ik ben in '86 geschiedenis gaan studeren en in mijn eerste studiejaar waren vriendinnen van mij betrokken bij een reis naar Polen.' Die vriendinnen hielpen Judith Pollmann, tegenwoordig hoogleraar in Leiden, die deze reis destijds als student-assistent voor professor M.C. Brands (1933-2018) organiseerde. 'Het leek mij ontzettend interessant, zeker op dat moment. Ik was nog nooit achter het IJzeren Gordijn geweest. Het jaar daarop wilde ik weer mee, naar Wenen en Boedapest. Door omstandigheden kon ik het jaar daarna niet mee. Dat was ontzettend jammer, want dat was de reis in mei naar de DDR.' Niemand wist toen nog dat de Berlijnse Muur een paar maanden later, op 9 november 1989, zou vallen. In 1990 ging Onvlee weer mee, naar de Sovjet-Unie. Dit was de laatste informeel georganiseerde reis. 'De belangstelling was zó groot – we waren daar met negentig man op stap – en er werden zulke grote financiële risico's genomen, dat deze reis een institutioneler karakter moest krijgen. In dat jaar hebben we besloten de Grand Tour als vak op te richten, zodat er een stichting was op basis waarvan je de boekingen kon doen.'

In 1991 reisde Onvlee mee met de eerste officiële Grand Tour, naar Italië. De organisatie van de colleges en de reis lag volledig bij de studenten, die voor deelname twee studiepunten konden krijgen. Onvlee weet niet hoe de Grand Tour zijn huidige vorm van twaalf studiepunten heeft gekregen, onder meer omdat er rond de eeuwwisseling een paar jaar geen reizen zijn georganiseerd. Mellink heeft het idee dat dit een geleidelijk proces is geweest. 'Op zich, dat hele karakter van een groep studenten die de reis organiseert en mensen uitnodigt, dat is behouden', meent hij.

Tegelijkertijd is er wel het een en ander veranderd. ‘De eerste voorzitter met wie ik heb gewerkt, herinnerde me er later aan dat de commissie wel aan mij moest wennen. Vaak was het leuk, soms was het strijd.’ Vanuit de opleiding maakte Mellink nieuwe afspraken met de commissie. Voortaan mochten studenten niet meer dan twee keer mee op reis, er werden meer eisen gesteld aan de toetsing, en ook aan sociale en fysieke veiligheid. Dat laatste is volgens Onvlee heel verstandig. ‘Met terugwerkende kracht heb ik nog gedacht: wat een kwetsbaar zootje waren we eigenlijk. Er was die reis wel iemand mee van het reisbureau, maar er waren echt heel weinig afspraken, je kon kwijtraken wat je wilde. Dan waren die bestemmingen best uitdagend: negentig mensen in de metro in Moskou.’

De samenwerking met de opleiding maakt de Grand Tour financieel mogelijk, maar beïnvloedt tegelijkertijd de mogelijkheden van deze reizen. Recent is het duurzaamheidsbeleid vanuit de universiteit een strengere voorwaarde voor subsidie geworden. Vliegen werd de laatste jaren waar mogelijk al vermeden, maar is sinds twee jaar volledig uit den boze, legt Strijdhorst uit. ‘Anders krijgen we van AUF (het Amsterdams Universiteitsfonds, red.) gewoon geen geld.’ Ze ziet dit niet als een obstakel. ‘Het is juist een kans om aan studenten mee te geven dat reizen door Europa met de trein goed te doen is, en bovendien erg leuk!’ Vloog de Grand Tour in 2024 nog naar Georgië en Armenië, dit jaar gaat de reis naar Albanië, Noord-Macedonië, Kosovo en Montenegro per trein, boot en bus. Veel verschilt dit niet van de eerste reizen. Die gingen per bus, omdat vliegen nog te duur was. Alleen naar Moskou vlogen de voorgangers van de Tour, vanuit Oost-Berlijn met *Interflug*, de luchtvaartmaatschappij van de DDR.

Wel anders was de manier waarop de bestemming gekozen en de verblijfplaatsen geregeld werden, vertelt Onvlee: ‘Weet je, reizen naar het Oostblok was toen nog veel ingewikkelder. Voor reizen naar het Oostblok kon je niet zelf accommodaties boeken. Dat deed het reisbureau waar we een paar jaar mee hebben samengewerkt. Na die trips achter het IJzeren Gordijn wilden we iets anders proberen. Dat werd Italië. Ook toen boekte dat reisbureau de bus en de slaapplaatsen.’ Sinds de groei van het internet regelen commissies vervoer en verblijf zelf. Bovendien moeten ze inmiddels rekening houden met eerdere reizen, benadrukt Strijdhorst; recente bestemmingen vallen af. Ze beschrijft het verdere verloop van de selectie: ‘We beginnen met een stuk of zes mogelijke locaties. Vaak zijn dat combinaties van landen en soms zitten daar ook thema-ideeën bij.’ Kosten en reisafstand zijn belangrijk, maar het gaat bovenal om wat een bestemming te bieden heeft.

Reizen, een voorrecht

Sinds de oprichting profileert de Grand Tour zich als een reis naar de rafelranden van Europa. Reizen naar deze randen is zeker niet altijd vanzelfsprekend; sommige eerdere bestemmingen, zoals Syrië en Oekraïne, zijn momenteel zelfs geheel onbereikbaar. Omdat veel bestemmingen buiten de Europese Unie liggen, hebben veel lichten Tourders een paspoort nodig gehad en in sommige gevallen volstond ook dat niet. Mellink vertelt over de bureaucratie die voorafging aan de reis naar Belarus en Oekraïne. ‘Dat betekende veel werk voor de commissie om het visum rond te krijgen. Eén commissielid ging met de paspoorten van de deelnemers naar de ambassade in Den Haag om deze in te leveren. Dat kostte geld en we kregen geen bewijs van afgifte. Een paar weken later kregen we de paspoorten terug met een Wit-Russisch visum erin.’

Visumperikelen kan Onvlee zich van haar reizen niet meer herinneren, wat ze nu

Grand Tour 2019
Bosnie, Servië,
Montenegro,
Albanië, Kosovo;
Bezoek aan het
monument voor de
gevallen partiza-
nenstrijders in de
Slag om Sutjeska
in Bosnië

Grand Tour 2023
Griekenland,
Noord-Macedonië
Bulgarije; Begelei-
ders zien een plein
in Thessaloniki

Grand Tour 2021
Nederland;
Tussentijds wor-
den wattenstaafjes
in neuzen gesto-
ken voor de perio-
dicke coronatest

verbazingwekkend vindt. De grensovergang zelf was wel spannend. ‘Dan werd de bus geparkeerd en kwam er een boos kijkende man in uniform. De hippies met het langste haar moesten soms de bus uit komen. Je was je er allemaal van bewust dat je geen problemen moest krijgen.’ Ook de grensovergang tussen Moldavië en Roemenië was vorig jaar spannend, maar verliep soepel. De grootste uitdaging beschrijft Strijdhorst: ‘Toen we de grens overgingen, bedacht iemand dat we zo weer het Schengengebied ingingen. Daar zijn strengere regels voor tabak en dat was flink ingeslagen.’ Iedereen kreeg een pakje sigaretten in de hand gedrukt, zodat ze gelijk verdeeld waren over de groep. Met de overgebleven sigaretten sprong een van de Tourders voor de grens de bus uit om ze daar nog aan Moldaviërs te geven.

Hoewel deze ervaringen spannende of grappige herinneringen opleveren, laten ze ook zien wat een privilege het is om überhaupt te kunnen reizen. Als begrip is de Grand Tour van oudsher behoorlijk elitair: van de zeventiende tot de vroege twintigste eeuw maakten jonge edellieden een reis door Europa ter voltooiing van hun opleiding. Zo’n reis konden maar weinig mensen maken. De huidige Grand Tour is hier geen exacte kopie van, maar van dit voorrecht werden de Tourders zich op reis wel bewust. ‘Toen we in de Sovjet-Unie waren, kwamen we jonge mensen tegen die alles van ons wilden weten’, herinnert Onvlee zich. ‘Ze hadden het verlangen om de Sovjet-Unie te verlaten en daar naartoe te gaan waar wij vandaan kwamen. Dan besef je wat een luxe het is om een Nederlands paspoort te hebben.’

Door dergelijke beperkingen werd de Grand Tour zelf geraakt in 2020. Vanwege de uitbraak van COVID-19 moest de reis naar Egypte worden afgelast. De reis van het jaar erna vond Mellink de bijzonderste die hij als begeleider heeft meegemaakt: de Grand Tour Nederland. Door aanhoudende lockdowns was de reis een maand uitgesteld, maar in juli kon het toch doorgaan. In Oost-Groningen spraken de Tourders activisten over de gaswinning en met hun bezoek aan de Historische Vereniging Staphorst haalden ze de lokale pers. Deze ongewone reis liet niet alleen zien dat Nederland ook zijn rafelrandjes had; ze heeft volgens Mellink het hele vak gered:

Grand Tour 2024

Georgië & Armenië

Stalin voor het Stalinmuseum in Gori, Georgië

Foto door Vincent van Ee

‘De Grand Tour heeft aan een zijden draadje gehangen. Als we dat jaar geen reis hadden kunnen doen, hadden we geen nieuwe commissie meer kunnen rekruteren en dan had ik me ten eerste afgevraagd of we dan de Grand Tour weer opgestart hadden gekregen. Dus dat is een commissie waar we veel aan te danken hebben.’

Geschiedenis van dichtbij

De redding van de Grand Tour betekent het behoud van een uniek vak. Geen enkele andere universiteit in Nederland biedt tegenwoordig nog zo’n lange reis aan, voorafgegaan door een collegereeks van een heel semester. Strijdhorst, Onvlee en Mellink hopen alledrie dat de reis nog een lange toekomst beschoren is. De mogelijkheid om de impact van de geschiedenis van dichtbij te kunnen ervaren is volgens hen misschien wel de grootste meerwaarde van dit vak. De vele gastcolleges over de politieke en culturele geschiedenis en over het dagelijkse leven gaan pas echt leven wanneer de Tourders op reis zijn.

De directe ervaringen van de herinneringscultuur in een ander land maakten een diepe indruk. Strijdhorst vertelt over het Jozef Stalin Museum in Gori, Georgië: ‘Haast het hele museum was een ophemeling. Alleen in een bezemkast kon je wat vinden over de keerzijde van Stalins regime. Op de muur geplakte A4’tjes vertelden iets over de Goelag.’ Ze herinnerde zich ook de vele EU-vlaggen die in Georgië hingen en de vele keren dat Georgiërs hun Europese identiteit benadrukten. In Armenië zag ze die vlaggen veel minder. Onvlee is Auschwitz bijgebleven. ‘De rondleiding die we kregen daar ging niet over de Holocaust, niet over de Jodenvervolgung. Het ging over alle verschillende mensen uit heel Europa die daar gestorven waren. Voor de gids waren het kameraden, geen Joden. Die communistische invalshoek vonden wij echt opvallend. Auschwitz was voor ons natuurlijk heel sterk verbonden met de Jodenvervolgung. Wij groeiden op met een sterke herinneringscultuur: “Nooit meer Auschwitz.”’

‘Het was een heel absurde en indrukwekkende ervaring’, vervolgt Onvlee. ‘De

Grand Tour 2025

Roemenië & Moldavië

Vera Strijdhorst in Iași, Roemenië

Foto door Vincent van Ee

Grand Tour 2025

Roemenië &

Moldavië

**Onderweg naar een
klooster in Orheiul**

Vechi, Moldavië

**Foto door Vincent
van Ee**

rondleidster pakte bij Birkenau achteloos een wit steentje op en zei tegen ons: “All human bone.” We keken om ons heen en de hele grond was bezaaid met, wat wij dachten, witte kiezelsteentjes. Terug in het hotel bij het diner is iedereen dronken geworden, want niemand kon er woorden aan geven.’ Ook Strijdhorst herinnert zich zo’n collectieve reiservaring: ‘In een museum van Iași, Roemenië, was een aantal ruimtes gewijd aan de lokale Joodse geschiedenis. Daar werd ook een video getoond over de Holocaust. Je zag dat Joden op doodstreinen werden gezet, die heen en weer bleven rijden totdat iedereen was opgepakt. Iedereen die die video had bekeken, kwam er met rode ogen uit en heeft verder niets meer van het museum gezien.’

‘Een plek hoeft niet heel mooi te zijn om interessant te zijn’, zegt Onvlee richting het einde van het interview. Daar sluiten Strijdhorst en Mellink zich bij aan. Als de Grand Tour hun iets heeft geleerd, is het wel dat alle bestemmingen kunnen fascineren. Strijdhorst noemt nog de waarde van een divers reisgezelschap van studenten en docenten, zeker met de vele colleges in coronatijd nog vers in het geheugen. ‘Ik studeer kunstgeschiedenis, maar ken sinds de Grand Tour de docenten geschiedenis beter.’ Mellink benadrukt hoe bijzonder het is dat gelijkgestemden met een interesse voor geschiedenis samen kunnen komen bij de Grand Tour om te leren. Hiermee heeft het vak nog altijd iets weg van de oorspronkelijke Grand Tours. Ook de moderne Grand Tour stelt de studenten in staat om via reizen en het ontdekken van nieuwe plekken en mensen meer te leren over de wereld en over zichzelf.

Sabien Onvlee studeerde geschiedenis van 1986 tot 1992, gevolgd door een postdoctorale opleiding American Studies aan Smith College in de VS. Ze doceerde jarenlang geschiedenis aan het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam en werkt momenteel als inspecteur van onderwijs.

Bram Mellink is universitair docent Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Met Jesse van Amelsvoort onderzoekt hij de geschiedenis van hiv en aids in Nederland. Eerder schreef hij met Merijn Oudenampsen het boek *Neoliberalisme. Een Nederlandse geschiedenis* (2022).

Vera Strijdhorst studeert in september af bij de master kunstgeschiedenis met als specialisatie middeleeuwse kunst. In 2024 ging ze als student mee op Grand Tour, in 2025 was ze algemeen lid in de commissie en in 2026 voorzitter.

Studeer je aan de UvA en wil je ook mee op reis? De Grand Tour wordt jaarlijks georganiseerd voor bachelor- en masterstudenten geschiedenis, maar is ook open voor andere studenten met een historische interesse. Bekijk voor meer informatie de Instagram-pagina [@stichtinggrandtour](#) of de website, stichtinggrandtour.nl.